

НЕОТРАДИЦІЯ ЯК ЦІЛІСНИЙ КУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН (РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ АЛЛИ ГОЦАЛЮК «НЕОТРАДИЦІОНАЛІЗМ В КУЛЬТУРНИХ ПРАКТИКАХ УКРАЇНИ». – КИЇВ: НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ, 2012. – 350 С.)

Світ побачило нове культурологічне дослідження к. і. н. А. Гоцалюк «Неотрадиціоналізм в культурних практиках України» про світоглядні уявлення українців, взаємодію традиційної культури та розвиток модерну, постмодерну, неотрадиціоналізму. Актуальність і новизна праці не викликає сумнівів. На основі великої кількості матеріалів висвітлені багатогранність та самобутність української культури, відображені нові тенденції у її розвитку. Безумовно, в процесі історичного розвитку етнокультурний досвід українського народу зазнав суттєвих змін, але етнофонд культури продовжує жити в інших системах професійної та традиційної культури, виконуючи свої виховні та соціалізуючі функції.

Методологічний підхід автора базується на тому, що час адаптації різних структурних компонентів традиційної культури до нових умов не буває однаковим. Трансформаційні процеси в культурних явищах швидше відбуваються з розгортанням процесів державотворення, розвитком української національної ідеї, пошуками власної національної ідентичності.

Звернена увага дослідниці на нові тенденції у культурному розвитку сусідніх країн. Проаналізовано основні види культурної діяльності, обряди, ритуали, звичаї, оскільки саме вони

становлять значний інтерес з погляду адаптації народної культури.

Авторка монографії ретельно вивчила праці своїх попередників, детально дослідила масові обряди, які мають потужні механізми емоційно-психологічного впливу, сприяють закріпленню численних соціокультурних зв'язків між суспільством, колективом та особистістю. Отже, в обрядових дійствах відображаються соціальні цінності та ідеали, налагоджується систематична творчість на засадах культурного самозбереження.

Варто зупинитися на деяких базових моментах, які враховані у дослідженні даної теми. Перший – загальнотеоретичний. У період духовного відродження нашого народу зріс інтерес до національної культури. Фактором внутрішньої консолідації великих людських спільнот – націй – є звичаї, обряди та інші стереотипізовані форми людської діяльності. Масові народні свята як явище слов'янської художньої культури включають у свою структуру яскраві обрядові дії. Так, веснянки в Україні традиційно виконуються з елементами обрядового хоровадного танцю, імітуючи трудові процеси та всіляко підкреслюючи радісний настрій учасників. Другий аспект, який заслуговує постійного врахування у дослідженні традицій та інновацій

в культурі українського народу, полягає в тому, що в культурі нашого народу та культурах зарубіжних країн важливе місце займає проблема співвідношення традиційного та «нетрадиційного» («креативного»), зокрема в духовному вимірі. Для суспільних систем, зміни в яких відбуваються повільно, трансформаційні процеси можна характеризувати терміном «традиційні». Водночас пов'язані між собою інновації та традиції, трансформувавшись, набувають нових ознак та форм у світоглядних структурах суспільства.

Проголошення незалежності України викликало нові людські сподівання. Однак у деяких випадках можна простежити переривання культурних традицій українського народу. Зміни соціальних умов не можуть не позначитись і на трансформаційних процесах у традиціях. Відтворення традицій здійснюється у вигляді неотрадицій із залученням елементів інновації.

Крім дослідження процесів, які відбуваються в обрядовій культурі нашого народу, безумовно, потребує подальших всебічних досліджень не формальний, а змістовий аналіз специфіки взаємодії традиції та інновацій, інокультурних впливів.

Звернена увага дослідниці на те, що етнонаціональна культура як система етнокультурних цінностей та обрядових практик виступає найпотужнішою засадою культурного неотрадиціоналізму. Адже якісна відмінність неотрадиціоналізму полягає у пріоритеті рефлексуючої свідомості як основи функціонування традиції. Перш за все, у роботі дуже цікавою є тема неотрадиціоналізму як соціокультурного явища, що являє собою об'єктивно обумовлений процес безперервного відтворення традиції та її адаптації до сучасних умов.

На початку XXI ст. в середовищі української інтелігенції виявляється тенденція щодо небажаного впливу проявів вестернізації на життя мистецького середовища.

У рецензованій монографії маємо вперше культурологічний погляд на неотрадицію як цілісний культурний феномен. Авторкою переглянуто багато усталених тез, зроблена вдала спроба аргументувати свої твердження.

А.Гоцалюк пропонує важливе наукове дослідження, де чітко виявляється наукова новизна, залучена велика кількість джерельного матеріалу, висвітлені аналітичні думки з питань, що викликають дискусії.

Необхідно підкреслити, що в українському суспільстві інтегруюча роль традиції є значною. У сучасному світі традиція постає своєрідним виходом з кризи життя шляхом пошуку нових форм. Суспільну стабільність можна досягти завдяки розширенню культурних меж. Адже традиція відображає позитивні людські якості і ціннісні для подальшого розвитку держави ідеї.

У монографії накреслені нові підходи до висвітлення питання удосконалення культурного процесу останнього століття. Конфлікт новітніх технологій з неотрадиціоналізмом та ретроархаїзмом зумовлює появу багатьох проблем, які неможливо розв'язати без нагального аналізу культурно-естетичного погляду до онтологічного підходу феноменів культури та мистецтва.

Цікаві та аргументовані думки викладені дослідницею щодо факту традиційності в її перетвореному вигляді, яка суттєво впливає на культурне життя українського суспільства.

Анатолій ІВАНЦЬКИЙ
доктор мистецтвознавства, професор